

**การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วม
กับชุมชนสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตาม
พระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี**

**The Training Curriculum Development on Community's
Participatory Building Strategies for Administrators in
School Project Initiated By her Royal Highness Princess Maha
Chakri Sirindhord**

พจนีย์ มั่งคั่ง*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ฯ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมกับชุมชน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ฯ จำนวน 18 คน การวิเคราะห์ข้อมูล

พื้นฐาน ใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนก่อน และหลังการทดลอง และเจตคติต่อการมีส่วนร่วมกับชุมชน ก่อนและหลังการทดลอง ใช้ t-test

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย หลักการและเหตุผลของหลักสูตรฝึกอบรม วัตถุประสงค์ของ

* อาจารย์สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

หลักสูตรฝึกอบรม โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและ ประเมินผลการฝึกอบรม หลักสูตรนี้ มี 7 หน่วย ในแต่ละหน่วยประกอบด้วย คำอธิบายหน่วย การฝึกอบรม วัตถุประสงค์การฝึกอบรม เนื้อหา การฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม ผลจากการ ประเมินโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน พบว่า ค่าเฉลี่ยของความเหมาะสม อยู่ระหว่าง 3.89 - 4.56 มีระดับมากถึงมากที่สุด และค่าดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบ โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.89 - 1.00 ซึ่งมีความสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ สำหรับการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร ฝึกอบรมเป็นการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลอง ใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ จำนวน 18 คน รูปแบบการทดลองเป็นแบบ One-Group Pretest-Posttest Design มีการทดสอบก่อนและ หลังการทดลอง ด้วยแบบทดสอบ และแบบวัด เจตคติ ผลการทดลอง ผลการทดลอง พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ หลังการ ทดลองมากกว่าก่อน การทดลอง อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .001 และมีเจตคติที่ดีต่อการมี ส่วนร่วมกับชุมชนหลังการทดลองมากกว่าก่อน การทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

Abstract

This research aimed to develop the training curriculum on community's participatory building strategies for administrators in school project initiated by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn to have the knowledge and good understanding of community's participatory

building strategies, to build the good attitudes on community's participation. The sample consisted of 18 administrators in school project initiated by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn. The statistical analysis were Mean, Standard Deviation to analyze the fundamental data and t-test to compare the knowledge and good understanding of community's participatory building strategies on community's participation and attitudes on community's participation before and after experiment.

The findings were : the curriculum components consisted of the backgrounds, the objectives, the structures, the activities, the medias, the measurement and the assessment of the training curriculum covering through the seven units of which each unit composed with the explanations, the objectives, the contents, the activities, the medias, the measurement and the assessment of the training. After evaluated by the nine professional experts, the draft of the training curriculum was found out that the means of the appropriateness were 3.89 - 4.56 at the level of high to the highest and the index of harmonious of all components were 0.89-1.00. For the efficiency of the training curriculum assessment, with the eighteen school project administrators through the model of One-Group Pretest - Posttest Design. They were tested before and after the experiment both by the questionnaires and the attitude measurement. The findings were the trainees had the knowledge, the good understanding and the better attitudes towards the community's participation significantly increased at .001 after the experiment.

คำสำคัญ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม / ยุทธศาสตร์ การมีส่วนร่วมกับชุมชน/การมีส่วนร่วม

บทนำ

สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดกลาทางสังคมแก่คนในชุมชนต่างๆ สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์กันในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันเป็นสถาบันที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาทางด้านการศึกษาระบบแก่เด็กและเยาวชน (Sanders & Epstein, 1998, Online) โรงเรียนเป็นการลงทุนทางสังคมที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน เป็นแหล่งจัดเตรียมเยาวชนที่มีความพร้อมเข้าสู่สังคม (Susan, et.al, 2000, Online) ชุมชนจึงเป็นแหล่งที่มาของปัจจัยนำเข้า (Input) และแหล่งรองรับผลผลิต (Output) ของโรงเรียน ชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของโรงเรียน รวมทั้งสมาชิกชุมชน มีอิทธิพลต่อการศึกษานักเรียนและมีประโยชน์ต่อชุมชน (Baum, 2000, Online; Brook, et al, 1995, Online) ดังนั้นการทำหน้าที่ของโรงเรียนจึงต้องอาศัยความร่วมมือหลายๆ ด้านจากชุมชน ในสังคมและบ้านเมืองที่มีความพร้อมสูง สังคมและชุมชนมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือส่งเสริมและพัฒนาศึกษา

โครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีหลักการพัฒนาโครงการ ฯ คือ หลักการพึ่งตนเองและหลักความร่วมมือจากทุกส่วน ให้มีคณะทำงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน โครงการการประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรท้องถิ่น ชุมชน สถานศึกษา องค์กรเอกชนมีส่วนร่วมดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (สำนักงาน

โครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, 2545, หน้า 29 - 30)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ฯ จำนวน 20 โรงเรียน มีการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริ ฯ โครงการหลัก 3 โครงการ คือ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน และ โครงการส่งเสริมสหกรณ์ โครงการเสริม 3 โครงการ คือ โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการฝึกอาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อลดระดับความรุนแรงของปัญหาการขาดสารอาหารและโรคติดต่อของนักเรียนเพื่อส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพที่ดีของนักเรียน เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะทั้งในด้านวิชาการและการอาชีพ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่นักเรียนและเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นตามศักยภาพ(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก, 2546, หน้า 6)

ผลการดำเนินงาน โครงการตามพระราชดำริ ฯ ที่ผ่านมาได้แก้ปัญหาโภชนาการลงได้ในระดับที่น่าพอใจ แต่ปัญหาดังกล่าวยังไม่หมดสิ้น ดังจะเห็นได้จากในปีการศึกษา 2546 อัตราการขาดสารอาหารของนักเรียน มีร้อยละ 6.43 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก, 2546, หน้า 2) และอัตราการมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ มีร้อยละ 7.79 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครนายก. 2547, หน้า 10) ในด้านการผลิต โรงเรียนสามารถผลิตเนื้อสัตว์ ถั่วเมล็ดแห้ง ผัก ผลไม้ ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของเด็กนักเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครนายก, 2545ก, หน้า 54) ปัญหาดังกล่าวเริ่มต้น

มาจากครอบครัวของนักเรียน สาเหตุเนื่องจากความยากจนหรือขาดความรู้ความเข้าใจ หรือขาดทักษะความเป็นผู้ประกอบการ เพราะไม่มีเวลา มีภาระต้องทำงาน ทั้งนี้อาหารหลักของนักเรียนทั้ง 2 มื้อ อยู่ในความรับผิดชอบของครอบครัวโดยตรง รวมทั้งการเลี้ยงดูในวันหยุดและระหว่างปิดเทอม ในการดูแลด้านโภชนาการของนักเรียน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พ่อแม่และผู้ปกครองควรจะมีส่วนร่วมในการดูแล ทั้งนี้เพื่อช่วยป้องกันภาวะการขาดสารอาหาร พลังงานและลดอัตราการมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานแก่นักเรียน (สุรินทร์ ขอนแก่น, 2543, หน้า 2)

ถึงแม้ว่าโครงการตามพระราชดำริ ฯ ได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ยังพบปัญหาการบริหารจัดการ โครงการตามพระราชดำริ ฯ เช่น ขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนอย่างแท้จริง เนื่องจากชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วม ในกระบวนการวางแผน กระบวนการตัดสินใจในกิจกรรม การมาร่วมประชุมหรือพูดคุยกันอยู่ในระดับน้อยและไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้ไม่ทราบปัญหาที่แท้จริง การช่วยเหลือในบางครั้งจึงไม่ตรงตามที่โรงเรียน ต้องการ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องการความรู้ เกี่ยวกับแนวทางเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน หลักการร่วมมือทำงานกับชุมชน เพื่อนำไปใช้ปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนและร่วมกันพัฒนาโครงการ ตามพระราชดำริ ฯ ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากการมีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นหลักสำคัญ ในการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริ ฯ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการตามพระราชดำริ ฯ สอดคล้องกับสภาพปัญหาตามที่กล่าวมา ได้แก่ ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ขาดการประชุมวางแผนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และขาด

ความร่วมมือ ในกิจกรรมของโครงการ ตลอดจนผู้ปกครอง ไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร (จินตนา หมู่ผึ้ง, 2534, หน้า 65-76 ; สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครนายก, 2545 ข, หน้า 4)

การดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องประกอบด้วยความเข้าใจในเป้าหมาย อุดมการณ์ของผู้ดำเนินการ โครงการ การประสานงาน ความมีมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา (อภิสิทธิ์ พึ่งพร, 2536, หน้า 90-94; อารยา พิบูลย์ครินทร์, 2537, หน้า 130) ความร่วมมือกับชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การได้รับการสนับสนุนหรือช่วยเหลือจากชุมชนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง (วิสุทธิ ราตรี, 2532, บทคัดย่อ; ยุพิน ธรรมศิริ, 2545, หน้า 99) ขณะที่นักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงลักษณะโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ครู นักเรียน การได้รับการสนับสนุนจากสังคม ชุมชน องค์กรเอกชนและหน่วยงานปกครองในท้องถิ่น (Brighouse & Wood, 1991, pp. 145 - 151; Lunenburg & Ornstein, 1996, p. 348) นอกจากนี้จากการศึกษาของศูนย์เพื่อการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา (Scheie & Williams, 2001, p. 1) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นทำให้เกิดผลดี คือ ช่วยให้ได้มาซึ่งทรัพยากรเข้าสู่โรงเรียน เชื่อมโยงนักเรียนและโรงเรียนสู่ชุมชน สร้างความภาคภูมิใจต่อชุมชนของนักเรียนและสมาชิกในชุมชนทำให้ชุมชนสามารถเข้าถึงการให้บริการของโรงเรียน และทำให้เกิดการรวมทรัพยากรในการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อโรงเรียนและชุมชน

การมีส่วนร่วมระหว่างครอบครัว ชุมชน และโรงเรียนมีความสำคัญต่อนักเรียน โรงเรียน และชุมชน ให้ผลลัพธ์ในเชิงบวก ได้แก่ ผลลัพธ์

ต่อนักเรียน ผลลัพธ์ต่อโรงเรียน และผลลัพธ์ต่อครอบครัวและชุมชน ผลลัพธ์ต่อนักเรียน คือ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น มีทัศนคติที่ดี มีการศึกษาต่อในระดับสูงมากขึ้น ลดความรุนแรงและพฤติกรรมทางสังคม (Clark, 1993 , p. 85; Griffith, 1996, p. 31) ขจัดอุปสรรคต่อการเรียน สร้างเครือข่ายสนับสนุนการเรียนรู้ และสร้างโอกาสการเรียนรู้ (SEDL, 2001, p. 17) ผลลัพธ์ต่อโรงเรียน ได้แก่ ทำให้โรงเรียนมีการพัฒนา เสริมสร้างบรรยากาศโรงเรียน ส่งเสริมแหล่งทรัพยากร (SEDL, 2001, p. 19) ผลลัพธ์ต่อครอบครัว ชุมชน ได้แก่ การพัฒนาทักษะและความรู้กับผู้ปกครอง ชุมชน การสนับสนุนแหล่งทรัพยากร การเพิ่มศักยภาพและการพัฒนาชุมชน (SEDL, 2001, p. 20)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เปรียบเสมือนแม่ทัพหน้าของการจัดการศึกษา การจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับ ความรู้ ความสามารถ ทัศนคติ ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา (ศกรินทร์ สุวรรณโรจน์, 2537, หน้า 5) การสร้างความร่วมมือกัน ผู้บริหารในฐานะผู้นำควรมีลักษณะสำคัญคือ มีทักษะในการจัดการกับความคลุมเครือและความซับซ้อน มีความยืดหยุ่นในการเผชิญหน้ากับอุปสรรค โอกาสต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด มีทักษะในการติดต่อกับเครือข่ายชุมชนที่ช่วยเหลือเกื้อกูล มีทักษะในการทำงานกับผู้ใหญ่ดีเท่ากับการทำงานกับนักเรียน และทำงานเป็นทีมได้ดีเท่ากับทำงานคนเดียวจึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุด ในการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา และการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมระหว่างครอบครัวและ

ชุมชนประสบความสำเร็จ (Bernstein, 2003, p. 20) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมียุทธศาสตร์การสร้างกลไกมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ (Bernstein, 2003, p. 22; Reeves, 1995, p. 788)

สำหรับยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์การรู้จักชุมชน เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยเริ่มจากการศึกษาชุมชนของตนเอง ศึกษาผู้นำชุมชน หน่วยงานในชุมชน ผู้นำภูมิปัญญา (SEDL, 2000, Online) 2) ยุทธศาสตร์การติดต่อสื่อสารกับชุมชน ซึ่งการติดต่อสื่อสารกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม (SEDL, 2000, Online) การติดต่อสื่อสารจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญที่สุด (Bernstein, 2003, p. 344) 3) ยุทธศาสตร์การให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน เป็นการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อกำหนดเป้าหมายโรงเรียน (SEDL, 2000, Online) โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม อารมณ์และสติปัญญาของนักเรียนผู้บริหารสถานศึกษาควรช่วยเหลือผู้ปกครองในการจัดสภาพแวดล้อมที่บ้าน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนรวมทั้งโรงเรียน มีบทบาทเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้ปกครอง และการช่วยเหลือสนับสนุนสมาชิกในชุมชนให้เข้ามาเป็นอาสาสมัครในโรงเรียน (Dietz, 1997, p. 25) 4) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือกับชุมชน การร่วมมือกับชุมชนเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการในโรงเรียน (Dietz, 1997, p.ix) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความร่วมมือกับชุมชนเป็นกิจกรรมเพื่อการทำงานร่วมกันเป็นทีม (Leadership

for Better School, 1998, Online) และ 5) ยุทธศาสตร์การลดช่องว่างระหว่างครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน การจัดบรรยากาศของโรงเรียนสามารถลดช่องว่างระหว่างครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนควรให้การต้อนรับที่ดีแก่ชุมชน อันเป็นผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น (SEDL, 2000, Online)

เมื่อพิจารณาความสำคัญของการบริหารและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน พบว่าการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการบริหารจัดการโครงการพระราชดำริฯ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องได้รับการพัฒนาวิธีการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน มีหลายวิธีการ วิธีการที่ดีที่สุดวิธีหนึ่ง ได้แก่การฝึกอบรม (เมธี ปิยะกุล, 2547, ออนไลน์) การฝึกอบรมเป็นการพัฒนาบุคลากรโดยการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ เจตคติ และประสบการณ์เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คณัย เทียนพุดิ, 2539, หน้า 45) การฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน หลักการร่วมมือทำงานกับชุมชน แก่ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้สามารถนำความรู้ หลักการ ทฤษฎี ไปใช้ปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน และร่วมกันพัฒนาโครงการตามพระราชดำริฯ ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากการมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริฯ ดังนั้น การฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพสูงสุดนั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่รวบรวมมวลความรู้ ประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจและเจตคติที่ดีเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ
2. เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน
2. เป็นแนวทางให้หน่วยงานระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำหลักสูตรฝึกอบรมยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ไปพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครู ชุมชนที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน
3. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ สามารถนำผลการวิจัยหลักสูตรฝึกอบรมยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนไปพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียน ให้เหมาะสมสอดคล้องตามบริบทของโรงเรียนและชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์การรู้จักชุมชน 2) ยุทธศาสตร์การติดต่อสื่อสารกับชุมชน 3) ยุทธศาสตร์การให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน 4) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือกับชุมชน และ 5) ยุทธศาสตร์การลดช่องว่างระหว่างครอบครัวชุมชนและโรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง หลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ปีการศึกษา 2548 จำนวน 18 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ มีการดำเนินการใน 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ตอนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นและต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม โดยมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นที่ 2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดการมีส่วนร่วมกับชุมชน ยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน และขั้นที่ 3 การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับแนวคิดการมีส่วนร่วมกับชุมชน ยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน และองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม

ตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

ตอนนี้เป็นการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ 5 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การสร้างโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม โดยนำข้อมูลพื้นฐานจากตอนที่ 1 มากำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย หลักการและเหตุผลของหลักสูตรฝึกอบรม วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม

การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม ขั้นที่ 2 การตรวจสอบโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน พิจารณาประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง การพิจารณาความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรม โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence) ขั้นที่ 3 การปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมหลังการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ ขั้นที่ 4 การตรวจสอบโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในภาษาและจังหวะเวลาในการทำกิจกรรม และขั้นที่ 5 การปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมหลังการตรวจสอบของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ

ตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรม

ตอนนี้เป็นการนำหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ จำนวน 18 คน การทดลองใช้แผนการทดลองแบบ One - Group Pretest-Posttest Design มีการทดสอบก่อนและหลังฝึกอบรมด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน และวัดเจตคติต่อการมีส่วนร่วมกับชุมชน ด้วยแบบวัดเจตคติต่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนก่อนและหลังฝึกอบรม

ตอนที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม

ตอนนี้เป็นปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรมหลังจากฝึกอบรมเพื่อให้ได้หลักสูตรฝึกอบรมฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผลการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ มีดังนี้

1. ผลการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

1.1 องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผลของหลักสูตรฝึกอบรม 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม 3) โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม 4) กิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อการฝึกอบรม และ 6) การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม

1.2 โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 7 หน่วย คือ หน่วยที่ 1 การมีส่วนร่วมกับชุมชน หน่วยที่ 2 ยุทธศาสตร์การรู้จักชุมชน หน่วยที่ 3 ยุทธศาสตร์การติดต่อสื่อสาร หน่วยที่ 4 ยุทธศาสตร์การให้ความช่วยเหลือ แก่ชุมชน หน่วยที่ 5 ยุทธศาสตร์การให้ความร่วมมือกับชุมชน หน่วยที่ 6 ยุทธศาสตร์การลดช่องว่างระหว่างครอบครัวชุมชนและโรงเรียนและหน่วยที่ 7 การประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งในแต่ละหน่วยประกอบด้วยคำอธิบายหน่วยการฝึกอบรม วัตถุประสงค์การฝึกอบรม เนื้อหาการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม

1.3 ผลการประเมินโครงร่างของหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยนำหลักสูตรฝึกอบรมให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องพบว่า โครงร่างของหลักสูตรฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 3.89 - 4.56 แสดงว่าโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรม มีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด และโครงร่างของหลักสูตรฝึกอบรมมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.89 - 1.00 แสดงว่าโครงร่างของหลักสูตรฝึกอบรมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการประเมินผล

การฝึกอบรม ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วม กับชุมชน พบว่า มีค่าความยากง่าย ระหว่าง .20 - .80 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.24 - 0.64 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .89 ส่วนแบบวัดเจตคติต่อการมีส่วนร่วมกับชุมชน มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .21 - .56 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .90 ซึ่งค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ และแบบวัดเจตคติเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ส่วนค่าความเชื่อมั่นของทั้งแบบทดสอบและแบบวัดเจตคติมีค่าความเชื่อมั่นสูง จึงเชื่อได้ว่าแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน และแบบวัดเจตคติต่อการมีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นเครื่องมือวัดที่มีคุณภาพ

1.4 ผลการตรวจสอบโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ จำนวน 2 โรงเรียน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในภาษาที่ใช้ และจับเวลาในการทำกิจกรรมแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้หลักสูตรฝึกอบรมที่สมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้จริง พบว่า มีความเข้าใจด้านภาษา และสามารถทำกิจกรรมได้ภายในเวลากำหนด และมีข้อเสนอแนะว่า ควรปรับแบบทดสอบแต่ละหน่วยเป็นแบบปรนัยและควรเพิ่มแบบประเมินผลงาน และแบบสังเกตพฤติกรรมผู้เข้ารับการฝึกอบรม

2. ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรม

ผลการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ จำนวน 18 คน พบว่า

2.1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้และความเข้าใจ ในยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมเท่ากับ 13.72 และคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมเท่ากับ 20.44 ซึ่งแสดงว่า ภายหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้และความเข้าใจ มากกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2.2 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมเท่ากับ 3.44 และคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมเท่ากับ 3.56 ซึ่งแสดงว่า ภายหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีเจตคติที่ดีสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2.3 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถผ่านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมทุกหน่วย

2.4 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม ไปกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการตามพระราชดำริ

อภิปรายผล

1. การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ของ SEDL (2000 : Online); ไดเอช (Dietz, 1997 : ix); เบอ์นสไตน์ (Bernstein, 2003 : 44 - 69) (Leadership for better school, 1998 : Online) ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์

การรู้จักชุมชน 2) ยุทธศาสตร์การติดต่อสื่อสารกับชุมชน 3) ยุทธศาสตร์การให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน 4) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือกับชุมชน 5) ยุทธศาสตร์การลดช่องว่างระหว่างครอบครัว ชุมชน และ โรงเรียน เพื่อนำมาเป็นเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม ทั้งนี้เป็นไปตามความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่ต้องการได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน สำหรับการพัฒนหลักสูตรใช้รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตรและจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม การตรวจสอบประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรม และการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม สำหรับองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ หลักการและเหตุผลของหลักสูตรฝึกอบรม วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม มีการจัดกลุ่มสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อจัดลำดับเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม ตามลำดับความสำคัญและความจำเป็นของการฝึกอบรม นอกจากนี้ได้กำหนดเนื้อหาสาระเวลา กิจกรรมแต่ละหน่วย โดยจัดแบ่งเวลา มากน้อยตามความสำคัญและความยากและในการสร้างหลักสูตรครั้งนี้ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับกิจกรรมการฝึกอบรมเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง การปฏิบัติเป็นกลุ่ม เป็นต้น

ดังนั้น ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน

พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด กล่าวคือมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมมีความสอดคล้องกันทุกประเด็น เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้ได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มีระบบและเป็นไปตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ตามแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตร เช่น ทาบา (Taba. 1949 : 12) เซเลอร์ อเล็กซานเดอร์ และเลวิส (Saylor; Alexander & Lewis. 1981 : 28 - 29) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2533 : 1 - 23) และจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

2. การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม

ในการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมนั้น ได้นำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริฯ จำนวน 18 คน ผลจากการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

2.1 ผลการผ่านวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วย ผู้วิจัยประเมินผลการผ่านวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วย ด้วยการประเมินความรู้ ความเข้าใจ การประเมินผลงาน และการประเมินพฤติกรรมผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถผ่านจุดประสงค์ทุกหน่วย ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความกระตือรือร้น ให้ความสนใจเข้ารับการฝึกอบรม และร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย เนื่องจากเป็นเรื่อง que ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีประสบการณ์ในการทำงาน สอดคล้องตามแนวคิดของเริงลักษณะโรจนพันธ์ (2539, หน้า 34) ที่กล่าวไว้ว่าการคัดเลือกผู้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างเหมาะสมและ

เป็นผู้ที่มีประสบการณ์จะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม วิทยากร เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีการเตรียมความพร้อม มีความสามารถกระตุ้น เร้าใจ จูงใจ ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมและสามารถโน้มน้าวให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทำกิจกรรม ทั้งนี้เนื่องจาก ในการฝึกอบรมนั้น วิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมต้องเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ ความสามารถ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ สร้างบรรยากาศอันดีให้แก่การฝึกอบรม (ยงยุทธ เกษสาคร, 2544, หน้า 4; เริงลักษณะ โรจนพันธ์, 2539, หน้า 32) กิจกรรมการฝึกอบรม ในแต่ละหน่วย มีกิจกรรมหลากหลาย เช่น การบรรยาย การถามตอบ การแบ่งกลุ่มอภิปราย และใบงานเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน และเป็นการนำประสบการณ์จากการปฏิบัติงานมาวิเคราะห์ร่วมกัน ทำให้เกิดแนวคิดหลากหลาย สอดคล้องกับ ชูชัย สมบัติไกร (2540, หน้า 171 - 193) และ เริงลักษณะ โรจนพันธ์ (2539, 46) ที่ได้กล่าวไว้ว่า เทคนิคการฝึกอบรมที่หลากหลายจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้หรือการเปลี่ยนแปลงความรู้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้วัตถุประสงค์สื่อประกอบการฝึกอบรม เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการฝึกอบรมและมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพงษ์ เสาภายน (2545 , หน้า 138) และ วิจิตรพร หล่อสุวรรณกุล (2544, หน้า 139) ที่ศึกษา พบว่า การพัฒนาหลักสูตรที่มีขั้นตอนตามหลักการ มีการจัดกิจกรรมหลากหลาย จะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

2.2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ก่อนและหลังการฝึกอบรม

คะแนนจากแบบทดสอบวัด ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วม กับชุมชน ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม หลัง ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมมากกว่าก่อนการ ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม สอดคล้องกับงาน วิจัยของ งามอาจ จงพิสุทธบุบผา (2541, หน้า 100) ศิริพงษ์ เสาภายน (2545, หน้า 135) และ นริศ ไทยอุทิศ (2546, หน้า 166) ได้ทำการพัฒนา หลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งผลการฝึกอบรม พบว่า หลังการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีพัฒนา การดีขึ้นกว่าก่อนรับการฝึกอบรม แสดงว่า หลักสูตรฝึกอบรม สามารถพัฒนาผู้เข้ารับ การฝึกอบรมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วม กับชุมชน ได้จริงเนื่องจาก หลักสูตรฝึกอบรมเป็นหลักสูตร ฝึกอบรมที่มีเนื้อหาสาระตรงตามความต้องการ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์ และการจัดกลุ่มสนทนา ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ฯ อันเป็นผล ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ฟิชเชอร์ สโกเนเฟลด์ และชอร์ (Fisher, Schoenfeldt & Shaw, 1998, pp. 356 - 359) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยหนึ่งของการ ฝึกอบรมให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่การพิจารณา ความต้องการจำเป็นของผู้ปฏิบัติงานและสิ่งที จะต้องเตรียมในการจัดอบรม ดังนั้น ความสำเร็จ ของการฝึกอบรม จึงเริ่มต้นด้วยการประเมินความ ต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในโครงการ ตามพระราชดำริ ฯ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการพิจารณา สรรหาว่า เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่ มีความรู้ ความ สามารถ มีประสบการณ์ในการบริหาร เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ รับผิดชอบ และเป็นบุคคล ที่ใฝ่หาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง

อยู่เสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของชูชัย สมิทธิไกร (2540, หน้า 91) ที่กล่าวว่า ภาวะของผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรมที่ช่วยให้เกิด ประสิทธิภาพ สูงสุด ได้แก่ ความพร้อมหรือ ความสามารถในการรับการฝึกอบรมและแรงจูงใจ ที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง วิทยากร เป็นบุคคล ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ ในด้าน การบริหาร การสอน และการมีส่วนร่วม กับชุมชน จึงมีความสามารถถ่ายทอดความรู้ จูงใจให้ผู้เข้ารับ การฝึกอบรม ให้มีความสนใจ ตั้งใจ กระตือรือร้น ในการทำกิจกรรม ร่วมมือปฏิบัติงานในใบงาน เป็นอย่างดี สอดคล้องกับคำกล่าวของ อรรถพร พรมสีมา (2537, หน้า 4) ว่าวิทยากรเป็นองค์ประกอบ สำคัญประการหนึ่งในการฝึกอบรมให้ประสบ ความสำเร็จ ตรงตามเครือข่าย ลิมอภิตา (2531, หน้า 63 - 64) ที่กล่าวว่า การมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่าง ผู้รับการฝึกอบรมและระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรม กับวิทยากร ตลอดจนการยอมรับวิทยากรของผู้ เข้ารับการฝึกอบรมว่ามีประโยชน์ และมีคุณค่า ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ รูปแบบ และกิจกรรมการฝึกอบรม ในแต่ละหน่วยมี กิจกรรมหลากหลายรูปแบบ มีใบงานให้ปฏิบัติ มีการทดสอบหลังการฝึกอบรม ซึ่งผู้วิจัยได้แจ้ง ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทราบเป็นระยะๆ จึงเป็น การกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม สนใจ ตั้งใจ เข้ารับการฝึกอบรมเป็นอย่างดี และกิจกรรม ในแต่ละหน่วย เน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็น และการ อภิปราย จึงทำให้ผลการทดสอบหลังการฝึกอบรม สูงขึ้น สอดคล้องกับเฮนสัน (Henson, 1995, p. 235) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายจะช่วย ทำให้ผู้เรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ กำหนดไว้

3. ผลการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดเจตคติ ต่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนก่อน และหลังการฝึกอบรม

ผลการศึกษาพบว่า คะแนนจากแบบวัดเจตคติต่อการมีส่วนร่วมกับชุมชนของผู้เข้ารับการฝึกอบรม หลังทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมสามารถพัฒนาผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้มีเจตคติต่อการมีส่วนร่วมกับชุมชน เนื่องจากความน่าเชื่อถือและความสามารถในการดำเนินกิจกรรมของวิทยากร และ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความกระตือรือร้น สนใจ ตั้งใจ ในการปฏิบัติกิจกรรม ตลอดจนให้ความร่วมมือในการทำงาน และมีความรับผิดชอบ ทั้งงานกลุ่มและงานเดี่ยว จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของ งามอาจ จงพิสุทธินุบผา (2541, หน้า 100) และจรัส ไทยอุทิศ (2546, หน้า 165) ที่พบว่า หลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีเจตคติสูงขึ้น ซึ่งตรงตามที่นิวแมนและนิวแมน (งามอาจ จงพิสุทธินุบผา, 2541, หน้า 101; อ้างอิงจาก Newman & Newman, 1983, pp. 540 - 541) ได้เสนอไว้

4. ผลการประเมินจากผลงานการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม ไปกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการตามพระราชดำริ ฯ

จากการประเมินผลงานพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการตามพระราชดำริ ฯ ได้ ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน อยู่ในโรงเรียนโครงการตามพระราชดำริ ฯ เป็นเวลา

หลายปีและเป็นผู้ที่ได้รับการพิจารณาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นบุคคล ที่ใฝ่หาความรู้วิทยาการเพื่อนำมาดำเนินงานของ โครงการตามพระราชดำริ ฯ อย่างต่อเนื่องและ เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานโดยตรงจึงเข้าใจวัตถุประสงค์ ของโครงการตามพระราชดำริ ฯ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้รับทราบทฤษฎีแนวคิด และหลักการ ที่ชัดเจนเพิ่มขึ้น เพราะบางเรื่อง ที่ปฏิบัติอยู่อาศัย ประสบการณ์ ไม่มีทฤษฎี หรือหลักการที่ชัดเจน มารองรับ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

หลักสูตรฝึกอบรมยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นหลักสูตรที่สามารถนำไปใช้พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1.1 กิจกรรมและองค์ประกอบอื่นๆ ของหลักสูตรฝึกอบรม เมื่อนำไปใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาอื่น นอกเหนือจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ฯ ควรปรับให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.2 ในการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ ผู้เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญของใบงานในแต่ละหน่วย เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ อาจเป็นการช่วยเหลือแนะนำ หรือเพิ่มเวลาในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป ดังนี้

1.1 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมยุทธศาสตร์การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ที่เหมาะสมกับบริบท

ของสถานศึกษาในลักษณะอื่นๆ เช่น โรงเรียน
พระราชทาน โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นต้น

1.2 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลากร

ที่เหมาะสมกับการนำไปบรรจุไว้ในหลักสูตร

ฝึกอบรมเพื่อการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน

1.3 ควรมีการวิจัยเพื่อสร้างสื่อการศึกษา

อบรมบุคลากรสร้างการมีส่วนร่วมกับ

ชุมชนที่สามารถฝึกอบรมในลักษณะออนไลน์ทาง

อินเทอร์เน็ต รวมทั้งในรูปแบบของคอมพิวเตอร์

ช่วยสอนในลักษณะการอบรมด้วยตนเองของ

ผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เครือวัลย์ ล้อมภิชาติ. (2531). หลักและเทคนิคการจัดการฝึกอบรมและการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สยามศิลป์.
- จินตนา หมู่ผึ้ง. (2534). การประเมินผลการปฏิบัติงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา: โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. สารนิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารรัฐกิจ, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉรุต ไทยอุทิศ. (2547). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยหลักการ “Balanced Scorecard.” ปรียญานิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชูชัย สมิทธิไกร. (2540). การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณัย เทียนพุด. (2539). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมธี ปิยะคุณ. (2547). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีที่สุด. สืบค้นเมื่อ 8 กันยายน 2547, จาก www.stou.ac.th/thai/offices/ocel/knowledge/3-46/page19-3-46.html
- ขงยุทธ เกษสาคร. (2544). เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม. กรุงเทพฯ: เอส แอนด์ จี กราฟฟิค.
- ยุพิน ธรรมศิริ. (2545). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- เริงลักษณ์ โรจนพันธ์. (2539). เทคนิคการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิจิตรพร หล่อสุวรรณกุล. (2544). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในกระบวนการพยาบาล. ปรียญานิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2533). การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิสุทธิ ราตรี. (2532). ปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียนที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน. ปรียญานิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศักดิ์รินทร์ สุวรรณโรจน์. (2537). ก.ค. อดีต ปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.ค. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศิริพงษ์ เสาภาน. (2545). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้งของตำรวจชุมชน. ปรียญานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครนายก. (2545ก). พระราชดำริที่ทรงคุณค่า พระมิ่งขวัญการประถมศึกษา นครนายก ปีที่ 14. ราชบุรี: ธรรมรักษ์การพิมพ์.
- _____. (2545ข). การนิเทศพัฒนาโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. นครนายก: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานฯ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. (2546). พระราชดำริที่ทรงคุณค่า พระมิ่งขวัญการประถมศึกษา
นครนายกปีที่ 15. ราชบุรี : ธรรมรักษ์การพิมพ์.

_____. (2547). เอกสารสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. นครนายก : สำนักงานฯ.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2545). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน
ในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยะที่ 3
พ.ศ.2545 - 2549. กรุงเทพฯ : บริษัท เอื้อเจริญกิจ จำกัด.

สุรินทร์ ขอนแก่น. (2543). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันตามพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี : กรณีศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
ในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 41 จังหวัดชุมพร. ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

องอาจ พงษ์พิสุทธิ์บุปผา. (2541). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมผู้นำทาง
การเกษตรสำหรับนักเรียนในโครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท.(อศ.กษ.) ปริญญาบัตร
การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.

อภิสิทธิ์ พึ่งพร. (2536). การประเมินผลการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันตามพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี : กรณีศึกษาโรงเรียนในสังกัดกองกำกับการ
ตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม,
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อรพรรณ พรธิมา. (2537). เทคนิคการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.

อัญชลี โกพลรัตน์. (2536). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน
ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 1. ปริญญานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อารยา พิบูลนครินทร์. (2537). โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตน
ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี : การนำโครงการไปปฏิบัติ. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Baum, Howell S. (2000). **The Community Approach to School-Community Partnerships :**

Challenges and Possibilities. Retrieved August 12, 2004, from <http://www.searcher.org/>.

Bernstein, Susan Beth. (2003). **A School, Family, Community Partnership Predictor Model: Based
on Principals, Communication and Action Strategies.** Florida: Florida Atlantic University.

Brighouse, Tim.; & Wood, David. (1991). **How To Improve Your School.** London: Rutledge.

Brittle, L.C. (1995, June). Attitudes of Elementary Principals toward Parent Involvement in Schools in the
Commonwealth of Virginia. **Dissertation Abstracts International.** 55(12) : 3692. Retrieved
September 21, 2004, from <http://www.wip.umi.com/dissertations/fullcit/9513887>

Clark, R. (1993). Homework-Focused Parenting Practices that Positively Affect Student Achievement. In
N.F. Chavkin (Ed.), **Families and School in A Pluralistic Society.** pp. 85. Albany, New York
: State University of New York Press.

- Dauber, S.L.; & Epstein J.L. (1993). Parent's Attitudes and Practices of Involvement in Inner City Elementary and Middle Schools. In N.F. Chavin (Ed). **Families and Schools in A Pluralistic Society**. p. 53. Albany, New York : State University of New York Press.
- Dietz, Michael J. (1997). **School, Family and Community : Technique and Model for Successful Collaboration**. Maryland: Aspan Publisher, Inc.
- Fisher, Cynthia D.; Schoenfeldt, Lyle F.; & Shaw, James B. (1996). **Human Resource Management**. Boston : Houghton Mifflin.
- Griffith, J. (1996, September/October). Relation of Parental Involvement, Empowerment, and School Traits to Student Academic Performance. **The Journal of Educational Research**. 90(1) : 33 - 41.
- Henson, Kenneth T. (1995). **Curriculum Development for Education Reform**. Addison Wesley Education Publish Inc.
- Lunenburg, Fred C.; & Ornstein, Allan C. (1996). **Education Administration: Concept and Practices**. California: Wadsworth Publishing Company.
- Reeves, A.M. (1995, September). Principals' Perceptions of Parent Involvement Practices in Urban Elementary Schools. **Dissertations Abstracts International**. 56(03) : 788. Retrieved September 21, 2004, from <http://wwwlip.umi.com/dissertations/fullcit/9520903>
- Taba, Hilda. (1962). **Curriculum Development : Theory and Practice**. New York : Harcourt, Brace & World.
- Sanders, M.G.; & Epstein, J.L. (1998). **School-Family-Community Partnerships in Middle and High Schools : From Theory to Practice Report No.22**. Retrieved November 11, 2004, from <http://searcheric.org/reic/ED4>
- Saylor, Jalen J.; Alexander, William M.; & Lewis, Arther J. (1981). **Curriculum Planning for Better Teaching and Learning**. 4th ed. New York : Holt, Rinehart & Winston.
- Scheie, D.M.; & Williams, T. (2001). **Strengthening School and Communities Through Collaboration**. Minnesota : Rainbow Research, Inc.
- Southwest Educational Development Laboratory (SEDL). (2000). **Family and Community Involvement**. Retrieved January 5, 2005, from <http://www.Sedl.org/pubs/family 29/family-Involve.pdf>
- . (2001). **Emerging Issues in School, Family, and Community Connections**. Austin, TX : National Center for Family and Community Connections with School.